

Eesti Filharmoonia Kammerkoori 30. hooaeg

KERSTI INNO

Klassikaraadio toimetaja

Eesti Filharmoonia Kammerkoor (EFK) on praeguseks kujunenud üheks tuntumaks ning parimaks eesti (koori)muusikat tutvustavaks muusikakollektiiviks maailmas. Kodupublik on aga aastaid saanud EFK esituses nautida põneva muusika kavu, vanamuusikast tänapäevani.

30. aastapäeva hooajal andis EFK Eestis a cappella kontserte Daniel Reussi ja Tõnu Kaljuste, koolikontserte Heli Jürgensoni juhatusel. Suurem osa kontserte toimus aga väljaspool Eestit: Saksamaal, Prantsusmaal, Austrias, Norras, Hollandis, Portugalis, Soomes ja Rootsis. Hooaja viimased väliskontserdid olid 12. juunil Tõnu Kaljuste juhatusel Rootsi festivalil "O/Modern" kavaga nii renessansiajastu kui ka tänapäeva heliloojate loomingust ning 7. ja 8. juulil Schleswig-Holsteini muusikafestivalil Saksamaal Lübecki Muusika- ja Kontserdimajas. Milline paistis hooaeg tegijate poolelt, läksin uurima EFK koju Toompuiestele. Vestlusringi kogunesid koori direktor **Esper Linnamägi**, koormeister **Heli Jürgenson**, lauljad **Karin Salumäe**, **Hele-Mai Poobus** ja **Aarne Talvik**.

Üksmeelselt kinnitati, et oli väga huvitav, juubeliaasta vääriline hooaeg. Tipp-sündmustena toodi kõigepealt esile kahte Arvo Pärdi muusikaga kontserti novembris Pariisis festivalil "Estonie tonique". Paul Hillieri juhatusel a cappella kavaga kontserdi muutis pidulikuks selle eel Pärdile Prantsuse Aulegioni ordeni üleandmise tsereemonia. Teisel kontserdil esitati Olari Eltsi juhatusel koos Ensemble Orchestral de Paris'ga lisaks Pärdi loomingule ka Thierry Escaïchi muusikat.

Samuti nimetati tipp-sündmustena "Aadama itku" viit ettekannet nelja dirigendiga (üks neist eespool nimetatud kontserdil Olari Eltsi dirigeerimisel). Tõnu Kaljuste juhatusel ja orkestriga Musicians of the King's Road esitatud "Aadama itku", mis kõlas "Turu Kultuuripealinn 2011" programmi raames, pidasid lauljad sügishooaja säravamaks hetkeks. "Aadama itku" esitati veel nii Tallinnas kui Hollandis Groningenis ja Lissabonis Belémi muusikapäevadel "A Voz Humana".

Teine poolaasta oli lauljate sõnul lausa säravate hetkede jada alates 3. veebruarist osalemisega kuulsal Mozarti nädalal Salzburgis. EFK esines seal koos maineka orkestriga Les Musiciens du Louvre Grenoble, mida juhatab Marc Minkowski.

Kui palju mõjutab repertuaari see, et esinete enamasti väljaspool Eestit? Ühest küljest tundub, et see võimaldab sama repertuaari palju erinevates kohtades esitada, teostesse süüvida ja neid lihvida. Teisalt on siin aga kindlasti ka oht, et uut repertuaari lisandub vähe.
ESPER LINNAMÄGI (E.L.): "Just sel hooajal tuli juurde palju uut repertuaari:

Professionaalse **EFK** asutas **Tõnu Kaljuste Ellerheina kammerkoori** lauljate baasil 1981. aastal (mille omakorda **Heino Kaljuste** oli asutanud 1966) ning oli 2001. aastani koori kunstiline juht ja peadirigent. Tema tööd jätkas inglise muusik **Paul Hillier** aastail 2001–2007. Alates hooajast 2008/09 on koori kunstiline juht ja peadirigent **Daniel Reuss**.

Aastate jooksul on kooris laulnud ligi 200 lauljat. Praegu on staažikamad **Kaia Urb**, **Tõnu Tormis**, **Aarne Talvik**, **Tiit Kogerman**, **Allan Vurma**. Kooris on laulnud mitmeid tunnustatud soliste (sh **Annely Peebo**, **Aile Asszonyi**, **Iris Oja**, **Juuli Lill**, **Kädy Plaas**, **Mati Turi**, **Uku Joller**), aga ka tuntud dirigente (nt **Arvo Volmer**, **Aarne Saluveer**, **Risto Joost**, **Toomas Kapten**) ning mitmeid teisi muusikuid, kultuuri- ja ühiskonnategelasi (nt **Toomas Siitan**, **Andres Siitan**, **Toivo Tulev**, **Linnar Priimägi**).

Rose'i "Surmatants", Tanejevi "12 laulu Jakov Polonski sõnadele", Poulenci "Stabat Mater" ja "7 kannatusaja responsooriumi", vanamuusika kava Jeremia nutulauludest (Tallis, Lassus, de Victoria). Saime palju esitada ka eesti muusikat."

KARIN SALUMÄE (K.S.): "See oli tõesti eelnevatega võrreldes üks tihedamaid hooaegu uue repertuaari poolest ja see on väga tore."

HELI JÜRGENSON (H.J.): "Palju vaheldusrikkust töid ka suurvormid ja suured tsüklilised teosed."

On teoseid, mida koor on esitanud kõigi kolme peadirigendi juhatusel. Kui suured on erinevused interpretatsioonil koorilaulja seisukohalt?

K.S.: "Näiteks Pärdi "Magnificati" noot, mida on tõesti väga palju dirigendid juhitanud, on täis hariliku pliiatsiga kirjutatud märkusi, mida nõuavad Tõnu või Paul või Daniel. See on huvitav, kuidas üks või teine muusika dirigenti kõnetab."

AARNE TALVIK (A.T.): "Iga dirigendi puhul tuleb võtta teost valge lehena ja olla hästi tähelepanelik."

HELE-MAI POOBUS (H.-M.P.): "Paratamatult kujunevad välja oma lemmikud. Tunnistan, et Pärti meeldib mulle

Eesti Filharmoonia Kammerkoor – igal pool oodatud külaline.

FOTO KAUPPO KIKKAS

kõige rohkem Kaljustega laulda, kuigi ma tulin koori alles siis, kui Hillier oli peadirigent. Kõik peadirigendid on eriilmelised ja kõigil on oma väga tugevad küljed.”
K.S.: “Peab alati endale meelde tuletama, et oled üks klahv 26-st ja dirigent on see, kes antud hetkel “pilli” mängib. Tuleb olla paindlik ning alluda tema soovidele ja nägemusele.”

Külalisdirigentidest on EFK lemmikud Marc Minkowski ja Olari Elts, koostööd nendega oodatakse alati suure põnevusega. Juubelihooaja sissejuhatuses võib pidada osalemist Lõuna-Prantsusmaal Aix-en-Provence'i ooperifestivalil Verdi “Traviata” ja Mozarti “Tituse halastuse” etendustel juunis-juulis 2011.

Millise muutuse on toonud koori ellu osalemine ooperis?

E.L.: “Hea meel on suurendada vaheldusrikkust repertuaaris ja žanris. Kahtlemata olid kaks kuud Lõuna-Prantsusmaal 16 etendusega Aix-en-Provence'i ooperifestivalil lauljatele haruldane kogemus. Samal ajal andsime ligi 20 000-le kuulajale teada, kes on EFK ja kus Eesti asub. See tore võimalus tuli Minkowski kaudu ning on äärmiselt hea meel, et sümpaatia kestab edasi. Kam-

merkoor annab oma *sound*’iga ooperile teistsuguse kõla ja dirigendid, kes on meiega ooperit teinud, väga hindavad seda.”

K.S.: “Aix-en-Provence'i ooperifestivalile kutsutaksegi Euroopa kontsertkoore. Seal on osalenud RIAS-koor Berliinist, Sixteen Prantsusmaalt, Monteverdi koor – selles nimekirjas on päris tore olla.”

A.T.: “Eelmisest hooajast meenub veel väga huvitava kogemusena Karlheinz Stockhauseni mammutooper, seitsmest osast koosnev “Sonntag aus Licht”. Teose teises osas “Engel-prozessionen” on kandvas rollis kuus vokaalsekstetti, mida EFK mehed esitasid koos Cappella Amsterdami lauljatega. Ooperi helikeel seab lauljatele ääretult kõrged nõudmised, see oli üks keerukamaid ja gigantsemaid projekte, milles on tulnud kaasa teha. Ettevalmistusperiood oli pikk ja ettekandel olime väga omapärased – kummikinnastega ja kapuutsiga kostüümides, ning et see kõik sätendaks, oli seljas kott valgussüsteemiga.

EFK on andnud kontserte kõikjal Euroopas, aga ka Austraalias, Aasias ning USAs, tutvustades Eestit ja eesti muusikat. Erilisel kohal on repertuaaris olnud alati **Arvo Pärdi** ja **Veljo Tormise** looming, koostööd tehakse pidevalt ka teiste Eesti heliloojatega – **Erkki-Sven Tüüri**, **Galina Grigorjeva**, **Toivo Tulevi**, **Tõnu Kõrvitsa**, **Helena Tulve** ja teistega.

Ettekanne oli Kölni Ooperis, dirigeeris James Wood.”

Kuidas koor, kes on harjunud laulma korralikult reas, noodid ees, end ooperilaval tunneb?

K.S.: “Kui kõik ausalt ära rääkida, siis eelmisel aastal oli “Traviatas” pähejäamine esialgu nõrk, kuna peale muusika ja teksti andmise oli palju ülesandeid, mida

Eesti publik ootab meie koori kontserte suure huviga ja on tänulik, kui EFK tuleb välja põnevate kavadega.

Festivali "Chor@Berlin 2012" avakontsert 16. veebruaril. Kõlab eesti muusika.

FOTO ALEXANDER ZUCKROW

pidime laval tegema. Harjumine võttis alguses aega, aga lõpuks jäädi meiega väga rahule."

Alates 2008. aastast on EFK korraldanud koolikontserte. Sel aastal juhatas ning kommenteeris lugusid Heli Jürgenson, kes on alates hooajast 2011/12 EFK koormeister.

Millisena ise näete nende kontsertide kasutegurit?

H.J.: "Arvan, et see on väga tänuväärt ettevõtmine, et ka tavakooli õpilasi EFK kontserdile tuua, äratada noortes suuremat huvi väärt muusika vastu ja hoolitseda publiku järelkasvu eest. Selle aasta programm oli koostatud eesti koorimuusika tähtseloojate loomingust. Eks see olnud üks muusikaajaloo tunni laadne ettevõtmine. Aga õpilased kuulasid tähelepanelikult ja võtsid aktiivselt osa, kuna aeg-ajalt sai neilt ka ühte-teist küsitud."

K.S.: "Sellega kaasnes tore koostööprojekt G. Otsa nimelise Tallinna Muusikakooliga, mille koorijuhtimise osakonna õpilased laulsid kaasa ja meil oli võimalus tutvustada noortele oma elukutset ja laulda nende kõrval. Ma usun, et nii neile kui meile oli see arvestatav kogemus."

Ühe haridusliku võttena kasutas EFK sel hooajal Eestis ka kontserdile eelnevat tutvustavat loengut: Rose'i "Surmatantsu" eel

rääkis Niguliste muuseumi direktor Tarmo Saaret Bernt Notke samanimelisest maalist, Tanejevi programmi kuulamisele eelnes muusikateadlase Tiia Järgi loeng, Jeremia nutulaulude kontserdi eel haris kuulajaid muusikateadlane Toomas Siitan. Publik oli info eest väga tänulik, sest see aitas hästi häälestuda kontserdi meeleolule.

Kuidas tundub praeguse seisuga Eesti muusikaturg, kas siin on piisavalt huvi ja vajadust meie EFK ja koorilaulu järele?

H.-M.P.: "Oluline on koostöö ka teiste Eesti kollektiividega – see on võti. Päris üksi, ainult *a cappella* kavadega, me hakama ei saaks."

K.S.: "Tundub, et praegune esinemissagedus on piisav, et saada publik saali, kuna me väga sageli ju Eestis *a cappella* kontserte ei tee. Tullakse kuulama küll."

H.-M.P.: "Eelduseks on, et meil on midagi uut pakkuda. Iga nädal Niguliste kirikus sama programmi esitades ei pälviks me väga suurt tähelepanu."

H.J.: "Teisi sellise tasemega professionaal-seid koore Eestis ju pole. Eesti publik ootab meie koori kontserte suure huviga ja on olnud tänulik, kui EFK tuleb välja põnevate kavadega. See on meie suur missioon, mida ei maksa ära unustada rohke välisesinemiste kõrval"

Üks koht, kus koori ootab alati kirikutäis publikut, on Rakveres traditsiooniks saa-

nud Arvo Pärdi sünnipäevakontsert.

E.L.: "See on teine kontekst. Rakvere linnavalitsus on soovinud kooriga teha väga tihedat koostööd, ta on panustanud sellesse

Daniel Reuss peadirigent

"EFK tugev ja pikk traditsioon on muljetavaldav ja minu jaoks on koostöö väga köitev. Kooril on imeline kuldrepertuaar, mida ma sooviksin täiendada uute teoste ja tunnetega, tasakaalustades koori ilusat kõla uute helivärvide ja -varjunditega. Arenguruumi on aga alati, näiteks tõsta töötempot ja kvaliteeti. Et hoida koori kõrgel tasemel, jätkame tööd kõla ühtlustamise ja häälestusega."

Tuleb meeles pidada, et oled üks klahv 26-st ja dirigent on see, kes antud hetkel “pilli” mängib.

juba aastaid. See on kahepoolne. Teine linn on Haapsalu, kus on väga meeldiv publik. Tuleval hooajal läheme ka Võrru. Väikesed kohad on meil meeles ja kui võimalused ja kalender lubavad, läheksime heameelega ka mujale.”

Mis ootab koori uuel hooajal?

E.L.: “Praeguse seisuga paistab ka järgmine hooaeg tulevat üsnagi tihe, seda nii Eestis kui ka välismaal. Varieeringute rohkus on kindlasti järgmise hooaja üks nimetajaid.

Eelmise hooajaga võrreldes teeme suuremat koostööd Tallinna Kammerorkestriga, tulemas on mitu projekti erinevate dirigentide ja erineva muusikaga. Jätkame tihedat koostööd ERSOga ja Eesti dirigentidega – Neeme Järvi, Tõnu Kaljuste, Eri Klas, Arvo Volmer.

Hooaega alustame augusti lõpul Berliini rahvusvahelisel muusikafestivalil ja Šveitsis Zermatti festivalil, kus on erinevad kavad. Septembri alguses oleme Tõnu Kaljustega Nargenfestivalil, osaledes kontsertetendusel “Passio” ja Arvo Pärdi sünnipäevakontserdil. Meie oma hooaja avakontserdid on 27.-29. septembrini Rakveres, Haapsalus ja Tallinnas, kus esitame Daniel Reussi juhatusel Tobiase ja Regeri muusikat. Seejärel on meil haruldane võimalus koos TKO, Tõnu Kaljuste ja Arvo Pärdiga minna

Pärdi muusikat tutvustama Mehhikosse. Kutse tagamaa ulatub eelmisse aastasse, kui Mehhiko suursaadik Helsingis, Pärdi muusika suur austaja, oli meie kontserdil Turus. Pärast seda tuligi konkreetne kutse, mis saab teoks oktoobris. Veel enne Mehhiko reisi, oktoobri alguses, ootab meid kõrgel tasemel koostöö Mahleri Kammerorkestri ja Marc Minkowskiga Saksamaa erinevates filharmoniaates Essenis, Kölnis ja Dortmundis.

Koori peadirigendi Daniel Reussiga on ettevalmistamisel *a cappella* kontserdid prantsuse ja renessansiaja, Regeri ja Tobiase muusikaga. Jätkame koolikontsertidega seonduvat ja teeme koostööd Tallinna Muusikakeskkooli koori ja orkestriga.

Tänapäeva kontserdikorraldust iseloomustab kiirus – koostöölepingud tulevad hilja, projektid kinnitatakse hilja ja ka võimalikud koostöömõtted sünnivad hilja. Planeerimine käib poole aasta kaupa. Seetõttu on meie kollektiivile tähtis hoida väga kõrget taset muusika ettekandmisel, omandada kiiresti rasket repertuaari ja olla hea partner. EFK on alati olnud hästi paindlik kollektiiv, see on üks meie tugevusi, et me reageerime suhteliselt kiiresti iga-sugu võimalustele. Ootan ka sel hooajal oma kollektiivilt paindlikkust, nõnda on meil võimalik suuri tegusid teha.”

FOTO KAUPU KIKKAS

EFK CD-plaadistused, mida tänaseks on juba 40 ringis, on pälvinud mitmeid väarikaid auhindu, sh **Grammy** CD eest “**Arvo Pärt. Da Pacem**” (2007, Harmonia Mundi, dirigent Paul Hillier).

JUUBELIHOAJAL ILMUNUD

CD:

Erkki-Sven Tüür. Awakening/Ärkamine

(Ondine, 2011)
EFK, Sinfonietta Rīga, dirigent Daniel Reuss

Einojuhani Rautavaara. Kainuu

(Bells, 2012)
EFK, Mika Nuojua (lugeja), Madis Metsamart (löökpillid), Piret Aidulo (orel), dirigent Timo Nuoranen

Psalms. Mendelssohn, Kreek

(Ondine, 2012 kordusväljaanne)
EFK, dirigent Daniel Reuss

PLAADISTUSED:

Mais salvestati Niguliste kirikus Daniel Reussi juhatusel Rudolf Tobiase ja Max Regeri loomingut. Plaadi annab välja Soome firma Ondine.

Juunis salvestati Estonia kontserdisaalis koos Hollandi kammerkoori Cappella Amsterdami, ERSO ning sopran Carolyn Samsoniga Daniel Reussi juhatusel Poulenci “Stabat Mater” ja “Sept répons des ténèbres”. CD annab välja plaadifirma Harmonia Mundi, kellega koostöös on EFK-I valminud juba üle kümne salvestise.

Maailmaesiettekanne:

Gregory Rose'i “Surmatants” 27. oktoobril Nigulistes.